

**Teoretický podklad vycházející z terénní práce s
mládeží**

Evropská komise nepředstavuje podporu této publikace a neschvaluje její obsah, který zrcadlí pouze názory autorů a komise nenese zodpovědnost za jakékoliv užívání obsahujících informací.

Obsah

- PŘEDMLUVA
- ÚVOD
- DEFINOVÁNÍ TERÉNNÍ PRÁCE
- HODNOTY TERÉNNÍ PRÁCE
- POSLÁNÍ TERÉNNÍ PRÁCE
- HISTORIE TERÉNNÍ PRÁCE V PARTNERSKÝCH ZEMÍCH
- KDO: POROZUMĚNÍ CÍLOVÉ SKUPINĚ
- S KÝM PRACUJEME?
- KDE: VEŘEJNÁ MÍSTA – PROSTŘEDÍ A VÝZNAM PRO MLADÉ LIDI
- PŘÍSTUPY TERÉNNÍ PRÁCE
- INDIVIDUÁLNÍ, SKUPINOVÉ A KOMUNITNÍ PŘÍSTUPY V TERÉNNÍ PRÁCI
- JAK SE LIŠÍ TERÉNNÍ PRÁCE OD OSTATNÍCH PŘÍSTUPŮ?
- KROKY TERÉNNÍ PRÁCE
- CHARAKTERISTIKA TERÉNNÍCH PRACOVNÍKŮ
- POKYNY PRO PRAXI TERÉNNÍ PRÁCE

PŘEDMLUVA

V této publikaci jsou prezentovány teoretické základy terénní práce s mládeží, které jsou součástí projektu Magic Wand for Street Work financovaný Erasmem +. Tento projekt pokračuje spoluprací pěti organizací z pěti různých zemí s cílem zavést podpůrné prvky pro kvalitnější realizaci terénní práce v odlišných lokálních prostředí napříč Evropou. Zaměřujeme se na zviditelnění terénní práce na místní, regionální, národní a mezinárodní úrovni, což považujeme za nepostradatelný prvek pro budoucí rozvoj terénu. Mezi spolupracující organizace patří Zavod Bob (Slovinsko), CAI – Conversas, Associacao International (Portugalsko), Beroepsvereniging Kinder - En Jongerenwerkers, from (Nizozemsko), Česká asociace streetwork, z.s. (Česká republika) a Udruga za mlade Alfa Albona (Chorvatsko). V květnu 2019, během první fáze projektu, jsme uspořádali tréninkový workshop (školení), kde jsme se seznámili s metodikami, postupy a novinkami z terénní práce v našich zemích. Byla to příležitost sdílet vědomosti a zkušenosti, zejména s pracovníky z Chorvatska, kteří ještě nemají zavedenou terénní práci ve své zemi. V průběhu školení se organizace staly sjednocenějšími v obsahu terénní práce a v definicích základních charakteristik. Z tohoto důvodu je obsah v této publikaci psaný jako rozsáhlý odraz výsledků z našeho školení. Během školení byl participativní přístup použit k prezentování reality terénní práce v každé zemi. To zahrnovalo popsání procesu a činností, které provádíme při naší terénní práci, kontrolu právních podkladů a systémů, které jsou spojeny s terénní prací v každé zemi. Také jsme definovali přístupy, významy (hodnoty), cíle a poslání, cílové skupiny a témata, které jsou spojeny s terénní prací.

ÚVOD

Obsah této příručky je určen pro každého dychtivého čtenáře, který chce získat teoretický přehled o terénní práci a jejím zapojení v pěti evropských zemích. Kromě toho příručka může sloužit jako výchozí bod pro budoucí rozvoj terénní práce a jejích činností, hodnot a metodiky. Při čtení Teoretického podkladu terénní práce s mládeží můžete narazit na odlišné způsoby definování terénní práce v různých zemích, spolu se stručnou historií terénní práce na Slovinsku, v Portugalsku, České republice a Nizozemsku. Brzy získáte povědomí o odlišných hodnotách, zavedených postupech, prostředí, které využíváme v terénní práci společně s charakteristikami, které jsou specifické pro terénní pracovníky.

Navzdory jedinečné historii terénní práce, v každé ze zemí a její rozmanitosti z hlediska kontextu, prostředí, legislativního rámce a cílových skupin, jsme se snažili vytvořit jednotný podklad pro praktikování terénní práce. Následovně jsme byli schopni sjednotit obsah hodnot a poslání terénní práce, definovat základní charakteristiky terénní práce a rozvrhnout základní postupy, které jsou součástí každého pracovního procesu. V závěrečné části, na základě našich vědomostí a zkušeností jsme se snažili vytvořit soubor pokynů, které mohou pomoci při plánování a realizaci terénní práce. Autoři této příručky sdílejí vše, co by mohlo být užitečným nástrojem pro reflektování nebo rozvíjení terénní práce.

DEFINOVÁNÍ TERÉNNÍ PRÁCE

Terénní práce je termín, který popisuje rozmanitost hodnot po celém světě. Poznáváme různé postupy a sdílíme zkušenosti s ostatními, zjišťujeme, že práce na ulici má mnoho tváří, protože každá praxe je založena na místním kontextu. Přesto všichni sdílejí stejné jádro. Společnou charakteristikou terénní práce v každé zemi je to, že všichni chodíme ven z našeho zařízení za prací s mladými lidmi v jejich vlastním prostředí za účelem poznat je, navázat s nimi důvěrný vztah, porozumět jim a hledat jejich potřeby a nadání.

Na **Slovinsku** je terénní práce způsob, jak zajistit nepřetržitou realizaci práce s mládeží na veřejných prostranstvích (ulice, parky, hřiště, sportoviště), kde se mladí lidé scházejí. Účelem této realizace je odpovědět na aktuální potřeby mládeže. Terénní práce se obvykle dostane k jednotlivcům a skupinám, kteří nedosahují na další programy pro mladé nebo se zabývají tématy ostatních institucí. Realizovat terénní práci s mladými lidmi znamená navázat kontakt s mladými lidmi, budovat a udržovat důvěryhodné vztahy a pracovat (pro ně) na nejdůležitějších tématech. Mladí lidé se neshromažďují ve formálních skupinách a jsou obvykle vyloučeni ze společenského dění veřejnosti.

V **Nizozemsku** je terénní práce nízkoprahovou metodou pro profesionály v oboru sociální práce určená k podpoře lidí v jejich sociálním začleňování. Myšlenkou nízkoprahových metod je, že máme minimální požadavky na osoby, které by se chtěly zúčastnit našich aktivit (mohou se zapojit do našich aktivit pod podmínkou, že nejsou pod vlivem konopí). Metodika se zaměřuje na zvyšování soběstačnosti a na psychosociální rozvoj cílové skupiny a na snižování pocitu nadbytečnosti (tzn. na zvyšování sebevědomí). Terénní pracovníci se řídí principem solidarity, lidskosti, autonomie, bezpodmínečnosti a dodržováním základních lidských práv. Terénní práce je dostupný a profesionální způsob jak být a zůstat přítomný ve světě cílové skupiny, ať už je to kdekoliv a kdykoliv. Obvyklé sociální služby nedosahují mladých klientů a mladí lidé je nevyžívají, i když na ně mají nárok. Terénní pracovníci navazují kontakt s cílovou skupinou, a to jak vyžádaný, tak nevyžádaný, udržují ho, což je bráno za pozitivní faktor v prostředí cílové skupiny. Terénní pracovníci mají informativní, pedagogickou a preventivní roli v životech cílových skupin. V případě potřeby nabízejí cílové skupině intenzivní podporu na základě dobrovolného příslibu jednotlivců, s nimiž pracují. Terénní pracovníci využívají ekologický přístup, ve kterém je hlavní vztah mezi lidmi a prostředím. V tomto přístupu se soustředí na 1) neformální opatrovatele klientů, 2) životaschopnost životního prostředí, a 3) na ostatní profesionály, kteří jsou zapojení do práce s klienty.

V **České republice** je terénní práce metoda sociální práce na ulici, v parcích, na železničních

stanicích a v tzv. přirozeném prostředí cílové skupiny. Cílová skupina se skládá z lidí, kteří potřebují poradit a pomoci. Terénní pracovníci aktivně vyhledávají klienty a iniciují s nimi kontakt. Toto vyhledávání, které zahrnuje zmapování lokality a zjištění potřeb cílové skupiny pro sociální služby, by mělo předcházet samotné zařízení sociální služby. Terénní práce je proměnlivá – lokalita se může lišit podle potřeb cílové skupiny a dalších okolností (např. roční období). Je nezbytné být v pravidelném kontaktu s cílovou skupinou a rozpoznat případné změny u jednotlivých klientů.

Terénní pracovníci jsou často nazýváni jako terénní sociální pracovníci nebo kontaktní pracovníci. Sociální pracovníci pracující v nízkoprahových sociálních službách (terénní programy, NZDM, NDC, kontaktní centra) patří do této kategorie a jejich práce je definována zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, kdy terénní pracovníci doprovázejí jejich klienty: to znamená podporovat je v obtížných sociálních situacích a pomáhat jim zvládnout každodenní potíže.

„Kancelář“ terénního pracovníka je přirozené prostředí jeho klientů – ulice, parky, kluby, hospody, železniční stanice, autobusové nádraží atd. Cílem terénního pracovníka je vyhledávání jednotlivců a skupin, navazování kontaktu s nimi, jenž se nachází v obtížných sociálních situacích a hrozí jim sociální vyloučení nebo jiné negativní sociální jevy. Terénní pracovník se zaměřuje především na ty jednotlivce, kteří nejsou ochotní nebo schopní si sami vyhledat pomoc.

Kontaktní práce je služba, jejímž cílem je navázat vztahy a pracovat s konkrétními jednotlivci (popř. skupinami), kteří se vyhýbají standardní institucionální pomoci. Kontaktní práce má dvě formy: institucionální a přirozenou (terénní).

Přirozená (mobilní) kontaktní práce zahrnuje terénní sociální práci nebo terénní práci. Institucionální kontaktní práce zahrnuje sociální práci v zařízení (NZDM, kontaktní centrum pro uživatele drog, NDC pro různé cílové skupiny – typické pro bezdomovce).

V **Portugalsku** jsou terénní pracovníci s mládeží lidé s různými odbornostmi, kteří využívají ulici jako své pracoviště. Ulice – prostor mládeže – je místem, kde pracovníci mohou pozorovat, udržovat a vytvářet důvěryhodné a výchovné vztahy s mladými lidmi, zejména s těmi, kteří jsou v citlivé situaci a čelí diskriminaci, stigmatizaci, chudobě nebo vyloučení.

Změna často vyvolá strach a nejistotu, což lidem zabraňuje jasně „číst“ a pochopit dané věci a jednání. Z tohoto důvodu tam je velký odpor k sociálním organizacím, které mají moc přijímat terénní práci s mládeží a její role v obnově sociálního pouta mezi mladými lidmi a dospělými. Je na terénním pracovníkovi, aby pochopil význam jeho práce a hájil jedinečnost sociální funkce. Můžeme prezentovat metodiku terénní práce jako schůdnou alternativu, až prokážeme

její význam. A její význam spočívá ve způsobu, jakým přistupujeme k jednotlivcům a respektujeme jejich lidskost, vůli a odhodlání.

Terénní práce s mládeží je metoda výchovné interakce mezi ulicí a cílovou skupinou pracovníků. Zahrnuje to nástroje neformálních vzdělávacích postupů za účelem změny chování, podpory asertivity a posílení postavení mládeže ve společnosti. Účinnost těchto metod závisí hlavně na profilu pracovníků s mládeží: na jejich svědomí, motivaci a silných stránkách.

Jak máme vychovávat mládež, předávat jim hodnoty a kulturní dědictví, když realita jejich života se často vyznačuje špatnými životními podmínkami, špatným zdravím, nezaměstnaností, nejistotou zaměstnání a často také nelegálním zaměstnáním? Město slouží jako místo pro prodej drog a jejich užívání. Mladí lidé jsou vystaveni situacím plným kriminality a násilí bez alternativních forem smysluplného trávení volného času v jejich okolí. Mnoho mladých lidí, které doprovázíme, předčasně opustili školu, byli ze školy vyloučeni před ukončením vzdělání nebo dosáhli věkové hranice pro zařazení do vzdělávání.

Mládež se potuluje ulicemi, sousedstvími, u železničních stanic, v chudinských čtvrtích, venku před obchodními centry, což pracovníci využívají jako neformální vzdělávací prostory a oslovují zde mladé lidi, s kterými se snaží vybudovat si důvěrný vztah. Abychom zaujmulí mladé lidi, při setkání s nimi používáme základní přístupy v terénní sociální práci: sociální přítomnost (jsme přítomni v místech, která mladí lidé využívají), zabývání se vzděláváním (budování důvěrného vztahu, společné budování projektů týkající se potřeb a nadání mladých lidí a zahájení vzdělávacího procesu) a řešení konkrétních problémů (podpora při školních problémech a učení, podpora tvůrčích a organizačních schopností mladých lidí, spolupráce s partnery jako např. se sociálními službami, sociálními a vzdělávacími skupinami a organizacemi).

Mladí lidé se cítí být vyloučení ze společnosti, která místo toho, aby jim pomáhala růst, tak je nepřijímá a chová se k nim nespravedlivě. Terénní pracovník má za úkol podporovat mladé lidi v jejich rozvoji skrz vzdělávací proces, jehož cílem je dosažení autonomie. Strategie terénního pracovníka spočívá v práci s mládeží, ne v práci s mládím. Práce pro mladé lidi může vytvořit závislost, která není v souladu s cílem dosáhnout autonomie. Nepochybně jsme empatičtí vůči mladým lidem, reagujeme citlivě na jejich problémy a potřeby, ale je žádoucí učit je, „jak lovit“ jak se říká, aby byli samostatní a dokázali se uživit. Boj proti chudobě není ničím, pokud nezahrnuje obnovení osobní identity a tím se zaměřuje na konflikt s příčinami než s příznaky. Na závěr kapitoly, ve které jsme definovali terénní práci s mládeží, nabízíme následující podnětný citát: „Charakteristika terénní práce je, že pokračuje tam, kde ostatní přestanou.“

HODNOTY TERÉNNÍ PRÁCE

V této věci neexistuje žádný univerzální teoretický rámec, ale můžeme říct, že sociální aktéři v daném okamžiku upřednostňovali „outside the walls“ přístup se silným etickým úsilím formovaným z úcty a tolerance k vyloučené populaci. Při definování a porozumění terénní práce brzy narazíme na hodnoty, které představují jádro toho, co děláme. Můžeme říct, že hodnoty jsou nejuniverzálnějším prvkem mezi všemi našimi praktikami, kontexty či realitami. Procvičování a přemýšlení o terénní práci a uznávání našich hodnot je jedním z prvních kroků, co máme dělat. V této části definujeme základní hodnoty, s kterými by se pracovníci měli ztotožnit.

Respekt – schopnost vážit si a ctít mladého člověka, přijímat ho takový, jaký je, i když nesdílíme jeho názory a ani neschvalujeme vše, co dělá. To znamená nesoudit nikoho podle jeho postojů, chování, myšlenek nebo očekávání. I když terénní pracovníci neschvalují některé postoje, chování, myšlenky či rozhodnutí mladých lidí, měli by respektovat jejich charakter a usilovat o jejich začlenění (do aktivit na ulici, do toho, co je zajímavá) a podporovat je v jejich cestě. V naší práci je důležité nedělat rozhodnutí za mladé lidi, ale podpořit je v jejich vlastním názoru a pokusit se je informovat o výzvách, které se odehrávají. To neznamená, že budeme přehlížet jejich nenávistné a škodlivé chování nebo názory, ale že kvůli tomu je nevyločíme ani neznehodnotíme. Jinými slovy, bezpodmínečně udržujeme jejich osobní důstojnost. Na druhou stranu by terénní pracovník měl jít příkladem, měl by povzbuzovat mladé lidi, aby se chovali s úctou k ostatním i k prostředí, kde se setkávají.

Různorodost – signalizuje skutečnost, že jsou někde zahrnuty různé druhy věcí nebo lidí a že lidé mohou mít víc různých názorů či nápadů o něčem.

Terénní pracovníci pracují v různých prostředích s různými typy lidí a oceňují přínos rozmanitosti. Zatímco pracují, podněcují učení o rozmanitosti a mezikulturním přijetí. Je to velmi důležité při řešení konkrétního tématu zvýšit povědomí mladých lidí o hodnotě pohledu na věci z různých perspektiv.

Důvěra – je víra, že někdo je dobrý, upřímný, čestný a neublíží vám nebo že něco je bezpečné a spolehlivé. Důvěra je základem pro budování vztahu s mladými lidmi. Proto je v počátečních fázích terénní práce klíčové budování a udržování důvěry. Mladí lidé potřebují vědět, že terénní pracovníci pracují pro jejich prospěch. Je to o vytvoření bezpečného prostoru, kde mladí lidé budou sdílet příběhy, zkoušet nové věci, dělat chyby a učit se z nich.

Partnerství – je to způsob práce s mládeží (ne pro mládež), kde jsou spíš bráni jako aktivní partneři než pasivní příjemci. To znamená, že ve vztahu mezi terénním pracovníkem a mladou

osobou jsou si účastníci rovni (na rozdíl od vztahu studenta a učitele). Tento vztah je charakteristický vzájemností: terénní pracovník je zodpovědný za proces a účastníci jsou zodpovědní za obsah. Ačkoliv terénní pracovníci mají své domněnky o mladých lidech, my neomezujeme výběr aktivit, do kterých je zapojíme (např. někdy předpokládáme, že se někdo nebude chtít zúčastnit uměleckých aktivit, ale my jdeme a zeptáme se ho, zda se k nám nechce připojit; nebo si někdy myslíme, že někdo potřebuje víc sportovních aktivit, ale to neznamená, že ho do toho můžeme nutit.)

Aktivní účast – je zapojení jednotlivce nebo skupiny jednotlivců do jejich vlastní správy nebo do jiných aktivit.

Aktivity uskutečňujeme pouze, pokud se na nich mladí lidé aktivně podílejí. Doporučujeme účast na všech fázích aktivit (příprava, realizace a hodnocení), i když je běžné, že ne každý se účastní všech fází. Účastníci často k činnosti přicházejí a dělají ji velmi svobodně, ale to neznamená, že bychom je neměli zkoušet zahrnout do přípravy a hodnocení. Jak už bylo dříve zmíněno, účastníci rozhodují, jakým tématům se budeme věnovat v rámci aktivit. Například, i když si myslíme, že mladí lidé by měli být víc fyzicky aktivnější, tak je nemůžeme nutit, aby se do sportovní aktivity zapojili. Oni jsou hlavními aktéry v našem projektu, zatímco naše role je jen podpůrná.

Zplnomocnění – je proces získávání svobody a síly dělat si, co chci nebo mít kontrolu nad tím, co se stane. Zplnomocnění mladých lidí je finálním cílem všech pracovníků pracujících s touto cílovou skupinou. Jako terénní pracovníci často pracujete na posílení těch, kteří jsou nejvíce bezmocní a jejichž hlas je nevíce „odtržen“ od společnosti. Protože naše cílová skupina je často vylučována ze státní (sociální) podpory (vzdělání, soc. péče...), tak jim přinášíme zplnomocnění v jejich přirozeném prostředí. Navzdory výzám, kterým čelí, se snažíme pomáhat objevit jejich přednosti, které mohou využít při boji či překonávání těchto výzev.

Terénní práce je charakterizována silnými etickými hodnotami: tolerancí ve vztahu k marginalizovaným mladým lidem a respektem pro jejich základní lidská práva. Terénní práce je založena na vztahu, který odráží všechny výše uvedené hodnoty. Je evidentní, že si vážíme lidí, se kterými spolupracujeme (účastníků a dalších zúčastněných stran – např. kolegové a odborníci z jiných organizací). Na cestě k dosažení našeho poslání jsou klíčovými hodnotami terénní práce majáky, které nás provedou mořem nebo různými způsoby práce s mládeží.

POSLÁNÍ TERÉNNÍ PRÁCE

Navzdory rozmanitosti přístupů k praktikování terénní práce, se nám podařilo identifikovat poslání, kterého se všichni snaží dosáhnout. Stanovení poslání je zásadní, protože to je „vodící světlo“, které nám pomáhá dosáhnout požadovaných cílů našich aktivit.

Posláním terénní práce je zlepšit celkovou pohodu mladých lidí tím, že posílíme jejich schopnosti, aby dokázali budovat most mezi nimi a zbytkem společnosti.

Na úrovni účastníků jsou tyto cíle terénní práce:

1) **Předcházet tomu, aby se mladí lidé ztratili.** Často pracujeme s mladými lidmi ve věku 10 – 15 let, což znamená, že terénní pracovníci vymýšlí hodně preventivních aktivit. Informováním mladých lidí poskytujeme bezpečnostní faktory a tím snižujeme příležitosti, které by mohly vést k riskantnímu (a nakonec i kriminálnímu) chování, sociálním strastím a dalším problémům.

2) **Poskytnout mladým lidem bezpečný prostor pro přechod do dospělosti.** Práce s mladými lidmi často znamená proces podpory přechodu z dospívání do dospělosti. V dnešní době je tento přechod poměrně složitý a dlouhý a hodně mladých lidí čelí mnoha překážkám k jejich sociální a ekonomické nezávislosti. Při překonávání nedostatku systémové podpory jim terénní pracovníci často nabízejí podporu při konečném rozhodování o budoucím vzdělání, pomáhají jim poznávat a získat přehled o různých pracovních možnostech a o situaci na trhu práce a také si s nimi povídají o finančních věcech a plánech bydlení.

3) **Zviditelnit mladé lidi a „slyšet jejich hlas“** (brát jejich názory vážně). Podstatnou částí cílové skupiny terénní práce jsou mladí lidé, kteří jsou vyloučeni z institucionálního trávení volného času a nejsou účastni na organizaci občanské společnosti. Jsou společensky zanedbávaní a jejich zájmy a potřeby jsou z tohoto důvodu přehlíženy. Vzhledem k tomu, že se s nimi terénní pracovníci dostávají do kontaktu, tak jsou obeznámeni s jejich přáními a potřebami a mají odpovědnost být jejich obhájci a snažit se povznést hlasy mladých lidí tak, aby byly slyšet. Činnosti na tuto podporu mohou mít podobu sociálního marketingu jako je vytváření pohlednic od místních obyvatel se zaměřením na šíření pozitivního obrazu o jinak stigmatizovaném sousedství.

4) **Nabídnout mladým lidem příležitost kvalitně trávit volný čas.** Terénní pracovníci vstupují do prostředí, kde je méně rozvinutá infrastruktura kvalitního trávení volného času (je tam málo nebo tam nejsou vůbec sportovní hřiště a bazény, malé knihovny, žádná centra pro mládež a parky nejsou tak vybavené jako v centru města) nebo je to nedostupné, protože si

mladí lidé nemohou dovolit zaplatit vstupenku. To je důvod, proč terénní pracovníci zajišťují různorodé materiály (např. fotbalové míče, deskové hry, materiály na kreslení...) a povzbuzují mladé lidi, aby je využívali nebo se zapojili do aktivit. Je to důležité, protože prostřednictvím zapojení mladých lidí do různých aktivit rozvíjejí různé zájmy a nevěnují se rizikovému chování.

5) Podporovat mladé lidi v jejich rozvoji. Jak bylo zmíněno výše, realizujeme aktivity, jejichž prostřednictvím mladé lidi rozvíjejí svoje zájmy a dovednosti (např. komunikační dovednost, řemeslné dovednosti...). Nicméně si kromě toho s nimi i povídáme a rozmyšlíme o jejich fyzickém, sociálním a osobním rozvoji a vytváříme situace, kde se mohou testovat a zdokonalovat. Dobrý způsob, jak to udělat, je například organizování aktivit, kde je potřebná spolupráce.

6) Učit a povzbuzovat mladé lidi, aby byli zodpovědní za své vlastní činy. Protože mladí lidé se aktivně podílejí na aktivitách při terénní práci, tak někdy převezmou některé úkoly (např. zajistí fotbalového rozhodčího pro fotbalový turnaj). Nezáleží na tom, jak úspěšně splnili svůj úkol, zrcadlíme a diskutujeme s nimi o tom, co se stalo a proč, jak je to ovlivnilo a jak to ovlivnilo ostatní.

7) Pracovat s mladými lidmi a zúčastněnou komunitou na budování mostu mezi nimi a společností tak, aby se začlenili a byli aktivní součástí společnosti. Prostřednictvím nepřetržité spolupráce se zainteresovanou komunitou a mladými lidmi se snažíme vybudovat vzájemné porozumění a bezpečný prostor, kde se mladí lidé budou cítit komfortně, když vyjadřují své názory a zúčastněné strany jim budou rozumět, protože názory mladých lidí jsou pro jejich práci cenné. V tomto procesu mladí lidé získávají pozitivní zpětnou vazbu o jejich zapojení v sociálních procesech, což je povzbuzuje, aby se v budoucnu aktivně účastnili sociálních procesů.

8) Vytvořit místo a příležitosti pro rozvoj jejich talentů. Kromě věnování pozornosti potřebám mladých lidí, existuje přístup založený na výhodách, což nám umožňuje rozpoznat talenty, jejich potenciál či zdroje. První podmínka pro vytvoření platformy je to, že mladí lidé budou moci rozvíjet svůj talent. To je důležité zejména pro terénní pracovníky pracující se znevýhodněnými mladými lidmi, kteří postrádají sociální, ekonomický nebo kulturní kapitál, a proto nemají tolik možností, jak poznávat a zlepšit jejich talent. To může například znamenat vzít je do hudebního studia a vést je při vytváření hudby či videa.

Na strategické úrovni mezi cíle terénní práce patří:

- Sít'ovat a spolupracovat, aby to bylo efektivnější a zvyšovalo se povědomí o hodnotě terénní práce s mladými lidmi. To znamená představit terénní práci a její vliv na ostatní organizace z jiných oborů a oblastí práce a spolupracovat s nimi ve prospěch mladých lidí. Obvykle spolupracujeme se školami, policií, sociálním centrem...

- Zvýšit kvalifikaci terénní práce jako profese. V procesu profesionalizace jsou stanoveny normy pro kvalifikaci terénních pracovníků – školení a kurzy a je definováno prokázání znalostí terénních pracovníků. Terénní pracovníci také pracují na zvýšení uznání terénní práce jako profese mezi laickou i odbornou veřejností.

Jednotlivé postupy mohou sledovat další cíle, které jsou specifické pro jejich pracovní kontext práce s mladými lidmi.

HISTORIE TERÉNNÍ PRÁCE V PARTNERSKÝCH ZEMÍCH

Kořeny terénní práce sahají až do 19. století, kdy humanitární pracovníci informovali mládež o sociálních programech, a zkoušeli tak podpořit jejich zájem a zapojení ve společnosti. Snaha o kontakt se ještě více rozvinula v pozdních 50. letech 20. století, kdy na amerických ulicích působily gangy. Sociální pracovníci za nimi vyšli do ulic, aby je zachytili a dostali se k nim. Brzy se tato snaha přesunula do Spojeného království, kdy pracovníci docházeli do klubů pro mladé, aby informovali o vlastních aktivitách a možnostech zapojení mladých lidí. V 80. letech 20. století se streetwork stal důležitou součástí HR, a to zejména díky nárůstu zneužívání návykových látek. Streetwork je silně zakořeněn v rámci národních i lokálních kontextů, přinášíme proto jeho různorodá historická pozadí ze všech partnerských organizací a zemí, která mohou sloužit lepšímu porozumění kontextu, praxi či jako inspirace pro rozvoj terénní práce.

Slovinsko

Terénní práce má na Slovinsku poměrně dlouhou historii – sociální pracovníci zachycovali klienty v jejich domovech a nabízeli jim potřebnou pomoc. Z touhy ve vyšší profesionalitu a oborové srovnatelnosti se sociální pracovníci a některé další profese (např. psychologie) začali zaměřovat na institucionalizaci oboru. Zapomínalo se tak na terénní práci. Tyto události datujeme na začátek druhé světové války. V raných 90. letech, během slovinské přeměny do nezávislosti, byly terénní práce obnoveny a inovovány. Zaměřeny byly většinou na děti a mládež. Na přelomu milénia pak asociace DrogArt založila služby Harm Reduction, které se

do několika let rozšířily i do terénní práce. V roce 2012 obec Lublaň řešila situaci, kdy se určitá veřejná místa stávala středem setkávání velkých skupin mladých lidí. Páteční večery například znamenaly davy o 300 – 500 lidech. Místní si poté stěžovali na hluk, močení na veřejnosti, odpadky, apod.

Místo zapojení bezpečnostních služeb a ostrahy, se ale Lublaň rozhodla tuto výzvu vyřešit skrze sociální práci s mládeží. Z toho důvodů tedy vznikla Network Youth Street (NYS) – síť 6 organizací pracujících v oboru sociální práce s mládeží. Během následujících 3 let, Zavod Bob, koordinátor Network, rozvinul nové postupy a začal s novými projekty, které reagovaly na různé potřeby mladých z odlišných komunit. Spolu s tím, NYS a Zavod Bob pořádaly ve spolupráci s dalšími organizacemi nejrůznější podpůrné aktivity (dopravní výchova, veřejné akce, diskuze s vlivnými lidmi). V roce 2015 začal Zavod Bob pořádat i mezinárodní akce v oboru Street Work a v roce 2019 se stal reprezentantem Slovinska v organizaci Dynamo International – mezinárodní síť terénních pracovníků. Růst potřeby terénní práce a dalších aktivit vedl k rozšíření praxe po celém Slovinsku. V letech 2016/2017 na Slovinsku existovalo 13 organizací zaměřených na terénní práci, toto číslo stále roste.

Portugalsko

Terénní sociální práce cílí na práci s cílovou populací/ komunitou při hledání řešení, aniž by byla omezována její psychická či fyzická pohoda. V Portugalsku byla představena v pozdních 90. letech, kdy Škola psychosociálních studií v Lisabonu začala zvat odborníky z pařížského Klubu prevence, a také londýnské odborníky pracující s mladými lidmi bez domova.

Po celé 20. století byl koncept Street work založen na aktivitách zaměřených spíše na příznaky problémů, nikoliv na příčiny. Obecní sociální služby, filantropické instituce, dobrovolníci či sociální asistenti poskytovali služby (např. jako je poskytování jídla, oblečení, přístřeší) chudým dětem trávícím den na ulici. Tento koncept byl postaven na asistenci chudým lidem napojených na portugalskou katolickou církev. Ve 30. letech bylo tuláctví prohlášeno nelegálním, a tak charity své služby a aktivity přenesly do vnitřních prostor. Chudé děti začaly být ubytovávány, začalo se objevovat také přístřeší pro mentálně handicapované. Silný důraz na asistenční přístupy se začal pomalu měnit po revoluci v roce 1974.

I tehdy, navzdory demokratizaci státu a konečnému uznání metodologických nástrojů sociální terénní práce, se vedení měst a státu uchýlovaly spíše k podpoře asistenčních projektů. Práce na ulici byla převážně založena na aktivní pomoci cílové skupině, zvláště pak dětem a dospívajícím, a to formou volnočasových center.

Na začátku 80. let začaly týmy a lektori pracovat s dětmi v jejich přirozeném prostředí. Portugalská nezisková organizace IAC (Institut podporující děti) začala s programy v centru Lisabonu, odkud se šířila do původních periferií klientů. Současně se začaly vyskytovat nové sociální problémy – bezdomovectví, zneužívání NL, AIDS. Právě proto se týmy terénní práce začaly zaměřovat na prevenci vzniku devastujícího jednání a postojů. Stále ale bez celistvého řešení a perspektivy.

Později v roce 1997, organizace Conversas de Rua (přeloženo: Pouliční konverzace) spustila programy terénní práce poskytující zdroje pro prevenci zneužívání NL a sociálního vyloučení. Tyto programy běžely až do krize v roce 2011, po které zdroje směřovaly pouze na vnitřní asistenční služby. Od té doby strategie aktivní pomoci používají jen některé projekty a centra pro mladé, ale nejsou už zaměřeny přímo na terénní práci s mladými. Do roku 2019 je tedy metodologie terénní práce limitována pouze na akademickém poli.

Holandsko

Street Work v Holandsku vzniká v 60. letech jako odpověď na skupiny lidí toulajících se po ulicích, které se chovají nepřístojně a jsou bez jakékoliv návaznosti na společnost jako celek. Aktivní pomoc nutila odborníky k opuštění relativně bezpečné a strukturované práce v organizaci, a to zejména v návaznosti pro vstup do světa cílové skupiny, a na adaptaci na jejich pravidla. Metoda terénní práce formuje základy dnešních důležitých přístupů k aktivní pomoci sociální práce v Holandsku.

Například organizace „Preventivní tým mladých“ cílí na mladé lidi s mnohočetnými problémy. Nabízí jim tříměsíční intenzivní poradenství a vede je k dostatečné pomoci.

V současnosti je víceméně běžné, že jakákoliv služba navštěvující komunitu či sousedství, má svůj původ ve streetworku.

Nejběžnější praxí v Holandsku je Aktivní pomoc mladým, která je zavedena ve většině měst. Jde o práci zaměřenou na všechny mladé lidi ve věku 13 – 23 let, kteří nedostatečně využívají svůj volný čas – tráví ho např. jen na ulici. Dále se tato práce snaží předcházet zločinům, drogovým problémům a zaměřuje se na podporu při přechodu na trh práce.

Česká republika

Počátek terénní práce v ČR datujeme zpět do 90. let. Po pádu komunismu se čeští sociální pracovníci začali učit od zahraničních kolegů – zejména od Němců. V roce 1994 pak vláda ustanovila pozici „sociálního asistenta“ jako součást zkušebního projektu MPSV. Projekt byl veden pod dohledem dvou zaměstnankyň oddělení sociální prevence MPSV – Terezy Čákrtové

a Zdeny Bednářové. Rolí sociálního asistenta bylo poskytovat specifickou aktivní pomoc dětem a mládeži, kteří jsou ohroženi rizikem sociální deviace. Sociální asistent byl definován jako odborník (v kraji, obci, okrese), který pracuje s cílovou skupinou v jejím prostředí a v jejím čase. Cílovou skupinou byly děti a mladí lidé, kteří tráví většinu svého času na ulici a vedou rizikový životní styl – protispolečenské jednání, komunikační bariéry s okolím (drzost, urážky, apod.), provokativní oblečení, apod.

V tu samou dobu (- 90. léta) se terénní práce začala rozvíjet také v rámci nevládních organizací. Mezi prvními takovými organizacemi byli právě ty, které pracovali s uživateli NL. Později se rozvinuly i do dalších cílových skupin – prostitutky, bezdomovci, Romové, neorganizovaná mládež.

Během tohoto období neexistovala žádná metodika terénní práce. Efektivita práce tak záležela na energii, zapojení a nadšení jednotlivých pracovníků, státních zaměstnancích, pracovnících NNO. Systematické vzdělávání v oboru stále chybělo – školy ani univerzity nenabízeli studijní programy ani praxi terénní práce. To vše bylo důvodem snah o navázání kontaktu s pracovníky zemí, kde měla terénní práce již dlouholetou tradici. Šťastným, ne-li klíčovým krokem bylo navázání spolupráce s kolegy ze Saské sociální akademie (SR Německo). Tato akademie (ve spolupráci s experty ze starších spolkových zemí) načrtla komplexní vzdělávací programy terénní práce pro sociální asistenty. Na základě tohoto vzdělávání, kontaktech a studijních programech v Německu, byly v roce 1995 založeny první NZDM, jak státní, tak neziskové (Komunitní centrum Krok v Praze).

V dubnu 1997 byla založena Česká asociace streetwork. Založena byla jako profesionální organizace propojující akademiky a odborníky z oboru. Cílem CAS bylo vytvořit platformu pro dialog mezi odborníky na nejrůznější úrovni, zajišťovat supervizní dohled, pracovat na metodice, a také pečovat o vzdělávání, výměnu dobré praxe, apod.

Po letech existence bez legislativního rámce, se terénní práce uzákonila v zákoně 108/2006 Sb. o sociálních službách. Byly nastaveny standardy práce a pravidla financování. Akreditované programy terénní práce tak mohou být financovány ze státního rozpočtu.

KDO: POROZUMĚNÍ CÍLOVÉ SKUPINĚ

Pro lepší porozumění a zlepšení realizace terénní práce věříme, že je nezbytné znát její základní podmínovatele. Jinými slovy, znát, s kým pracujeme (mladí lidé a další zainteresovaní), a kde pracujeme (převážně veřejná místa). V následujících kapitolách probereme hlavní charakteristiky všech klíčových faktorů, a zamyslíme se nad tím, jak mohou ovlivňovat terénní práci.

S KÝM PRACUJEME?

V terénní práci se objevují dvě skupiny, na které adresujeme:

1. Primární cílová skupina mladých lidí, kteří se potulují po ulicích nebo na ní žijí
2. Nepřímá cílová skupina, můžeme ji nazvat také „ostatní zainteresovaní“, tzn. aktéři, kteří mají strategický vliv a hrají podpůrnou roli ve výkonu terénní práce (městská policie, obecní úřad, komunita, školy, rodiny a rodiče, přátelé a peři, sociální služby, stát, neziskové organizace, kulturní organizace, knihovny, rada města, politické strany, farnosti, systém sociálního zabezpečení, apod.)

Charakter a skladba cílové skupiny (mladých lidí) se v různých zemích liší – věkem, potřebami, původem (sociálně-ekonomickým, etnickým, migrujícím), škodlivými návyky a chováním (např. kriminalita, zneužívání NL, sebepoškozování, prostituce). Nicméně můžeme rozpoznat některé z běžných charakteristik v populaci mladých lidí.

1. Intenzivní fyzický, mentální, kognitivní, sociální a sexuální rozvoj. Rozvoj individuality s důrazem na identitu (objevování sociálních rolí, růst povědomí o tom, jak je vnímá okolí versus, jak se vnímají sami).
2. Období sekundární socializace, kdy mladí přebírají nové sociální role a standardy. Jejich názory už netvoří jen rodina, ale také vrstevníci, škola, ideologie.
3. Období přechodu do plné dospělosti se snahou stát se plnohodnotným členem společnosti. Budování stabilní osobní i sociální identity, přejímání celostních sociálních rolí, vstup na trh práce, ekonomická nezávislost, účast ve společenském životě.
4. Běžné sociální a historické podmínky, které ovlivňují období mládí a dospívání – riziková společnost, globalizace, individualizace, růst významu obchodu a konzumu, růst konkurenceschopnosti a produktivity, rozmanitost životního stylu, nekonečné možnosti bez

předvídatelného postupu/cesty, které také nazýváme jako „jojo“ proces.¹ Vše ze zmiňovaného, v kombinaci s nedostatkem bezpečnostních faktorů, znamená, že mladí lidé neustále čelí rizikům a nejistotě.

Porozumění mladým v období nových rolí, otázek a výzev, je nezbytností pro terénní pracovníky - pro jejich schopnost zachytit cílovou skupinu, adaptovat se na její potřeby, podporovat talent a nadání mladých, apod. Zmiňované porozumění také umožňuje schopnost tolerance směrem k cílovce, která je klíčová pro budování důvěryhodných vztahů. Vyjma obecných znalostí a chápání mladých, je také důležité, když terénní pracovníci znají specifika konkrétní skupiny, na kterou cílí. To je základem celostního přístupu. Níže uvádíme příklady těchto specifík cílových skupin a jejich popis, které uvádějí jednotlivé partnerské země/organizace.

Cílovou skupinou terénní práce na **Slovinsku** jsou mladí lidé (od 10 do 30 let), kteří tráví svůj volný čas na veřejných místech², obecních čtvrtích, hřištích a parcích. Uvnitř těchto cílových skupin najdeme nejrůznější podskupiny, jejichž charakteristiky jsou uvedené v následující tabulce.

Podskupina	Rizikové faktory nebo překážky	Vlohy, přednosti
Mladší (mezi 10 a 14 lety)	<ul style="list-style-type: none"> - Agrese - Možné selhání ve škole - Slabé sociální dovednosti - Malé zapojení rodičů, slabé rodičovské dovednosti - Nízký socioekonomický status rodiny - Nízký společenský kapitál, málo možností k novému - Život v sociálně vyloučené lokalitě, omezené služby - Migrantské zázemí 	<ul style="list-style-type: none"> - Zájem a motivace ve vybraném tématu/aktivitě - Otevřenost názorům a novým zkušenostem - Nápaditost, inovace, kreativita, flexibilita, nekonvenčnost - Víra v pozitivní změnu - Do aktivit se zapojuje aktivně, pravidelně - Fyzická aktivita - Široká peer podpora - Zájem ve vzdělávání, v efektivní peer podpoře - Zájem v určitém tématu (aktivitě) – ochota investovat do nich čas, úsilí a energii

¹ Procesy „jojo“ jsou typické pro moderní dobu. Znamená to, že nejdůležitější milníky v přechodu do dospělosti (např. dokončení vzdělání, vstup na trh práce, zakládání dlouhodobých vztahů, budování domova, zakládání rodiny...) se vzájemně překrývají, prolínají a opakují.

² Na Slovinsku není běžným fenoménem, že by děti/mladí žili jen na ulici. Proto terénní práce cílí obecně na ty, kteří tráví na ulici hodně času, nicméně ulice není jejich jediné existenční prostředí.

	<ul style="list-style-type: none"> - Ohrožení marginalizací, zbavení práv, vyloučením - Ohrožení deviantních chováním (závislost, vandalismus, kriminalita) - Mimo vzdělávací či pracovní systém - Rekreační či pravidelné užívání NL - Bez stálého příjmu, zadluženost - Kriminalita (dealování, krádeže) - Flákání - Slabá vrstevnická skupina nebo podpůrné zázemí - Sociálně a/nebo ekonomicky slabá rodina 	<ul style="list-style-type: none"> - Relevantní, silné názory na nejrůznější otázky - Mnoho volného času - Dobře vyvinuté sociální dovednosti - Časté sdílení zboží, majetku se svými vrstevníky - Kladný postoj k nevládním organizacím - Schopnost práce se sociálními sítěmi
Mladí dospělí (mezi 20 a 30 lety)	<ul style="list-style-type: none"> - Potenciál k vandalismu nebo násilí směrem ke společnosti, a to díky nedostatku informací, aktivit nebo špatné veřejné infrastruktury 	<ul style="list-style-type: none"> - Samoorganizace - Všímavost, komplexnost - Kritické smýšlení vůči moderní společnosti - Dobře vyvinuté sociální dovednosti

Samostatní jedinci patřící do popsaných podskupin jsou častěji ve větším ohrožení, proto jim slovinští terénní pracovníci věnují speciální pozornost, zvláště v individuální podpoře. Kromě toho, ale také organizují skupinové aktivity, do kterých se mladí zapojují. Myšleni jsou i tací, kteří nevykazují žádné bariéry, rizikové faktory, deviantní chování³.

Primární cílovou skupinou pro zachycování mládeže v Holandsku jsou mladí ve věku 10 – 23, u kterých se vyskytuje přílišná volnost, sociální vyloučení, přehlížení okolí, nezapojování do dění, protispolečenské naladění. Kromě toho, rozlišujeme 5 podskupin dané cílovky:

- **Otravná mládež** – potuluje se v sousedství, je hlučná, nezajímá se o své okolí. Často se pere, objevuje se i vandalismus.

³ Terénní pracovníci oceňují zejména dvě hlavní pozitiva tohoto druhu skupinových aktivit. Prvním je přítomnost pozitivních vzorů z řad vrstevníků. Druhým pak nestigmatizace streetworkových aktivit.

- **Pohoršující mládež** – provokují, občas velmi výrazně. Obtěžují náhodně přítomné tím, že je uráží a zastrašují. Pravidelně páchají vandalismus, používají násilí, úmyslně páchají drobnou kriminální činnost.
- **Kriminální mládež** – v minulosti již měli kontakt s policií. Hlavní motivací ke kriminalitě je primárně finanční zisk. Členové této skupiny páchají závažné zločiny, pro které se nebojí použít násilí.
- **Neviditelná mládež** – potřebují podporu, ačkoliv nedělají žádné potíže, nepáchají zločiny. Mohou proto být přehlíženi. Jde o sociálně izolované, jedince s mentálním postižením, mladé s předčasně ukončenou školní docházkou.
- **Nepřítomná mládež** – mladí bez přístupu k občanskému vybavení, které buď chybí, nebo z něho nic nemají. Tato mládež se objevuje v sousedství/čtvrti či vesnici, kde služby buď úplně chybí, případně nebo není v jejich zájmu, potřebách.

Dle českého práva je osoba považována za dítě do 18 let. Terénní práce pro děti a mládež mohou být poskytovány do 26 let. Organizace zařazené do ČAS, z. s. pracují s dětmi a mládeží od 6 do 26 let, která většinu svého času tráví v ulicích. Tato skupina také bývá nazývána *neorganizovaná mládež* nebo *mládež s menšími možnostmi*. Jejich čas není dělen na školu, práci a volný čas, a jejich socioekonomická situace je odděluje od většinové společnosti. Jsou ohroženi sociálním vyloučením, a také nejrůznějšími typy závislostí, kriminalitou, vandalismem, chuligánstvím, šikanou, extremismem, radikalismem, apod.

Vzhledem k tomu, že streetwork je v Chorvatsku zatím v počátcích, ještě neexistuje definice primární cílové skupiny. Chorvatské Ministerstvo pro demografii, rodinu, mládež a sociální politiku však definuje mládež věkem 15 – 30 let.

V Portugalsku neexistuje žádné konkrétní právo zahrnující děti a mládež v ulicích, ale je zde právní rámec zahrnující děti a mládež v ohrožení.

Jedná se však o pojem mnohem širší než jen „bytí/žití na ulici“, takže po doplnění právního konceptu a definice „dítě v ohrožení“ by tento pojem mohl být jen jedním z konkrétních příkladů. Minimálně jeden z následujících elementů by mohl sloužit k účelu aktivizace Zákona o ochraně ohrožených dětí a mládeže pro mladé lidi žijící na ulici: (1) zanedbávání nebo život na vlastní pěst, (2) fyzické či sexuální týrání, (3) nedostatek náklonnosti a péče, (4) subjekt přímého či nepřímého chování, které se dotýká bezpečí a emoční rovnováhy, (5) užívání či zacházení s látkami, které ovlivňují zdravý vývoj, a které rodiče nemohou ochránit.

Pro zaručení kvality terénní práce s popisovanou cílovou skupinou, organizace také cílí na nepřímé cílové skupiny, tzv. zainteresované osoby. Ty mají strategický vliv a podpůrnou roli na realizaci terénní práce. Na koho cílíme, proč a jak, záleží na specifických cílech terénní práce a jejích aktivit, specifikách cílové skupiny, jejích potřebách, apod. Níže uvádíme příklady zainteresovaných osob či partnerských organizací:

Kdo?	Proč?
<p>Vlivní lidé: Příslušné státní orgány, rady, politické strany, vláda, ministerstva, další úřady, komunity</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Lepší reprezentace a práce ve prospěch primární cílové skupiny - Důležité systematické změny pro terénní práci a její cílovou skupinu (např. změna legálního rámce, řídicích měřítek, priorit v rámci strategických dokumentů) - Finanční podpora (např. veřejné soutěže)
<p>Důležité (veřejné) instituce: sociální instituce, centra, vzdělávací instituce – základní a střední školy, komunitní centra</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Informování o práci ostatních - Spolupráce v nejlepším zájmu cílové skupiny
<p>Laická veřejnost: kolemjdoucí, sousedé, příbuzní, potenciální zaměstnavatelé, dárci, sponzoři</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Informování o terénní práci - Vyšší důvěra směrem k terénním pracovníkům - Snadnější vstup terénní práce mezi komunitu - Zvyšování možnosti, že si lidé v případě potřeby řeknou o pomoc - Porozumění směřování veřejných peněz
<p>Odborná veřejnost: univerzitní učitelé, studenti, výzkumníci, odborníci ve svých oborech (soc. práce, práce s mládeží, sociální pedagogika, neformální vzdělávání, andragogika, pedagogika, psychologie)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Studenti příslušných profesí/oborů se dozví o terénní práci - Rozvoj oboru terénní práce (výzkumy, metody, nástroje, aktivity..) - Zahrnování terénní práce do jiných profesí/disciplín - Snazší spolupráce mezi obory
<p>Organizace/jednotlivci pracující v oblastech zahrnujících terénní práci:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Uvědomění, porozumění, že všichni pracujeme v nejlepším zájmu cílové skupiny

nevládní a veřejné organizace, které jsou v kontaktu s cílovkou (školy, městská policie, sociální centra). Případně zašit'ují aktivity vztahující se k cílovce (sportovní centra, kulturní a streetartové objekty, knihovny, farnosti, hudební studia, apod.)	<ul style="list-style-type: none"> - Podpora cílové skupiny v oblastech, ve kterých terénní práce nepůsobí - Být zdrojem informací pro ostatní - Porozumění cílovce napříč různorodým prostředím, situacím, nastavením - Pořádání společných aktivit (v zájmu CS) - Propojování odlišných CS (např. senioři, mentálně handicapovaní, migranti, apod.) - Budování místních sítí, které mohou tvořit páteř komunity
Rodiny a rodiče, vrstevníci a přátelé	<ul style="list-style-type: none"> - Vyšší důvěra směrem k terénní práci - Informace o CS - Informování a práce s jedinci, kteří mají na CS nejdůležitější vliv

Organizace mají odlišné cesty, jak cílí na potencionální partnery – záleží na povaze této nepřímé CS. Například, popis terénní práce v místním tisku je vhodnou metodou k oslovení rodičů a rodin, zatímco memes na sociálních sítích je efektivnější k navázání vrstevníků a přátel. Mimoto, organizace či tým terénních pracovníků musí brát v potaz své kompetence a kapacitu pro výkon aktivit cílených na nepřímou CS (např. je důležité dokončit projekt, který byl započat). Zde uvádíme možné aktivity cílené na nepřímou CS:

- Schůzky
- Informační, varovné kampaně napříč médii (lokální tisk, plakáty, letáky, sociální média, rádio, TV)
- Sociální marketing
- Obhajování, prosazování
- Veřejné události (koncerty, sportovní zápasy, konference, diskuze u kulatého stolu)
- Prezentace (např. na události, během školní výuky, lekce, apod.)

KDE: VEŘEJNÁ MÍSTA – VÝZNAM PRO MLADÉ LIDI

Definujeme-li terénní práci, je důležité podívat se na rozsah míst, kde působí. Často říkáme, že se „pracuje na ulici“, ale ve skutečnosti to znamená, že pracujeme v různorodých veřejných prostorech. Pro lepší porozumění si potřebujeme přiblížit koncept veřejných prostor.

Definice veřejného prostoru se neustále mění. Veřejným prostorem je místo, které bylo tradičně založeno jako otevřená oblast dostupná všem – ulice, náměstí, obchodní čtvrť, komunitní čtvrť, parky, apod. Ale tyto prostory také mohou být definovány jako soukromé prostory, které ale slouží jako prostor veřejný – obchodní centra, galerie, umělecká centra, apod. Co je definováno veřejným prostorem nemusí mít status vlastnictví či legality, ale důležitá je především funkce – různí lidé je mohou používat pro různé aktivity.

Veřejná místa jsou důležitým elementem pro každou komunitu, fungují jako určitý druh sociálního lepidla. Mají svou samoorganizující sociální roli a fungují jako prostředek, kde mohou být vytvářeny a sdíleny hodnoty a zkušenosti. Neformální veřejné prostory, na kterých se jedinci setkávají mezi domovem a prací, nazýváme tzv. třetím místem (Oldenburg, 1997). Má důležitý význam pro celou komunitu, a to v:

- Pomáhá propojovat sousedství.
- Představuje vstupní bod pro nově příchozí či návštěvníky – místo, kde dostanou informace a pokyny.
- Prostor setkávání lidí se společnými zájmy může sloužit jako pilíř pro rozvoj místní kultury.
- Všichni lidé spolu mohou přijít do kontaktu – umožňuje mezigenerační propojování a spolupráci.
- Pomáhá se starat o sousedství, které je místem, kde můžeme najít lidi, kteří jsou v sousedství aktivní a ví hodně o tom, co se zde děje, a je to také první místo, kde se lidé shromáždí v případě naléhavých situací.
- Je to místo zábavy, kde konverzace, která je často lehká, zábavná a informativní může vést k těsnějším poutům mezi jednotlivci v komunitě, což zase umožňuje pokračování komunitního prostoru.
- Může nabídnout místo pro politický diskurs, podporující aktivní občanství a aktivní participaci v komunitě.

Veřejný prostor může celkově nabízet mnoho pozitivních věcí. Každý má možnost vyjádřit svou kulturu a identitu a učit se o rozmanitosti. Veřejná místa jsou skvělým místem k práci

s mladými lidmi, protože se k nim můžeme dostat i když nejsou zaměstnaní nebo se nevzdělávají.

Když mluvíme o mládeži, musíme mít na mysli, že volný čas, ať už mimoinstitucionální nebo neinstitucionálně organizované formy socializace, hrají důležitou roli v tomto období života jedince. Veřejný prostor má důležitou socializující a symbolickou roli pro mladé lidi. Je stěžejní, aby byly aktivity pro mládež realizovány v tomto typu prostředí za účelem podpory neformálních vztahů mezi mladými lidmi a mezi komunitou. Terénní pracovníci pracují především v době volného času svých klientů. V případě klientů chodících do školy to většinou znamená odpoledne a někdy také večer a během noci. Ti, co pracují s lidmi bez domova nebo s mladými, kteří nestudují, nepracují ani se na zaměstnání nepřipravují (NEET – not in education, employment or training) často pracují během celého dne, závisí to na jejich rozvrhu a rozvrhu jejich klientů. Terénní pracovník by měl být schopen rozpoznat potenciál veřejného prostoru. Jejich rolí je redefinovat veřejný prostor za pomoci dočasných a dlouhodobých komunitních intervencí. Skrze tyto intervence získává veřejný prostor odlišné kvality. Terénní pracovníci mohou pomoci, aby byly zdroje veřejného prostoru dostupné pro všechny, zejména pro mladé lidi, kteří nemohou získat přístup k takovým zdrojům někde jinde.

Typy veřejného prostoru, kde terénní pracovníci provádějí své aktivity, se liší dle specifík každého mikro-regionálního prostředí. Terénní pracovníci by si měli vždy udělat průzkum pozadí komunity a její historie před tím, než do veřejného prostoru vstoupí jako terénní pracovníci. Když vstupují do nového prostředí, měli by si terénní pracovníci zmapovat lokace, které jsou pro komunitu důležité (např. obchody, poštu, místní pekárnu, hřiště kde se mladí scházejí, lavičky kde posedávají starší lidé apod.). To dává důležitý vhled do specifík a nevyslovených pravidel komunity, do které vstupujeme.

Je dobré být si vědom faktu, že úspěch veřejného místa nezávisí jen na architektuře a urbanistech, ale také na lidech, kteří ho využívají. Koneckonců, právě oni jsou ti, kdo určují, zda tento prostor využijí nebo ne. Terénní pracovník může přispívat veřejnému místu za účelem stanovení podmínek k maximální participaci v aktivitách, které se zde konají. Spoluvytváření prostoru, kde žijeme, posiluje pocit lidí, že patří ke komunitě. Spoluvytvářením jejich veřejného prostoru pokládají lidé zároveň základy pro kontinuální, kvalitní sociální interakce. Lidé, kteří jsou více začlenění, mají silnější pocit, že někam patří.

Jako pouliční pracovníci s mládeží potřebujeme chápat roli veřejných míst jako „sociálního lepidla“ a také si uvědomovat, že některé skupiny jsou konstantně (ne)rovnoprávné v porovnání

s jinými. Pochopení anti-sociálního chování je rozdílné ulici od ulice. Je důležité si uvědomit, které skupiny jsou marginalizovány v určitém prostoru a pochopit, že tyto skupiny jsou také velkou součástí komunity.

PŘÍSTUPY TERÉNNÍ PRÁCE

Individuální, skupinové a komunitní přístupy v terénní práci

Terénní práce může být primárně spojována s jednotlivci, skupinami nebo komunitami. V každé partnerské zemi rozeznáváme všechny tři přístupy, ale proporcionální důraz, který jím dáváme, se liší.

Orientace na jednotlivce má za cíl poskytovat podporu mladým lidem čelícím různým výzvám, s cílem povzbudit pozitivní změny v jejich chování a zplnomocnit je aby se stali proaktivními v řešení svých osobních výzev. Tento přístup je zakotvený v důvěryhodném vztahu mezi terénním pracovníkem a mladým člověkem, který respektuje práva a osobní hranice mladého člověka. Tento přístup je založený na prvním kontaktu a vytváření důvěryhodného vztahu založeného na důvěrnosti a respektu pro práva jednotlivce a osobní potřebě emancipace. Během procesu může terénní pracovník používat různé techniky a nástroje aby dosáhl tohoto cíle. Skrze konverzaci se může pracovník s mládeží dozvědět více o individuálních potřebách a zdrojích, a může pomoci jednotlivci je identifikovat. To může vést k pozitivním změnám v životě člověka. Práce s jednotlivci je hlavní orientací terénní práce v České republice a Nizozemsku.

Práce s (neformálními) skupinami je zaměřená na skupinové aktivity, které podněcují sdílené sociální zážitky a tudíž rozvíjí důvěru mezi skupinou účastníků. Skupinová aktivita může otevírat dveře při vytváření důvěryhodného vztahu mezi mladými lidmi a terénním pracovníkem. Jejím zásadním cílem je zplnomocňovat celou skupinu, jejíž členové si pak budou moci navzájem poskytovat vzájemnou podporu (a také jiným jednotlivcům). Protože orientace na skupinu je běžná ve středomořských a severských zemích, není překvapením, že to je jeden z hlavních přístupů v praxi slovinské terénní práce. V České republice, na druhou stranu, jsou skupinové aktivity využívány primárně jako doplněk k práci s jednotlivcem a nejsou zde hlavním zaměřením. Spíše jsou používány jako prevence a zplnomocňovací aktivity.

Práce s komunitou s různými zúčastněnými stranami a jejich organizacemi si klade za cíl efektivní změnu v komunitě směrem k jejímu rozvoji a zplnomocnění. Jak se moderní

komunity stále více odcizují, vyvstává otázka, jak propojovat lidi a zvýšit jejich schopnost kooperace. Práce s komunitou je založena na předpokladu, že místní komunita je více než jen soubor objektů, je to také skupina lidí, kteří čelí podobným problémům a mají podobné potřeby. Práci uvnitř komunity pracovník s mládeží poznává (možné) pilíře prostředí mládeže, jako například místního podnikatele, který chce dát šanci mladým lidem tím, že jim nabídne stáž nebo práci na částečný úvazek, oddaného souseda se srdcem na pravém místě nebo majitele školy, který byl v mládí „divoký“ a rád trénuje se skupinami mladých lidí. Komunitní přístup tak zahrnuje širokou škálu zúčastněných stran, od aktérů občanské společnosti a různých místních institucí (NNO, asociací, společností, obchodů, institucí veřejné služby) po osoby s rozhodovací pravomocí (soud, vláda). Oslovení různých zúčastněných stran s cílem posílit místní úroveň komunit je hlavním cílem praxe Zavoda Boba ve Slovinsku. Terénní pracovníci z Nizozemska zdůrazňují dva aspekty stmelování komunity. Na jedné straně jde o to, aby komunita byla přístupná a vstřícná vůči vstupům mladých lidí prostřednictvím prosazování jejich zájmů v komunitních institucích a vytváření prostorů pro přijetí mladých lidí komunitou. Na druhé straně jde o motivaci mladých lidí k účasti na komunitě. Tento poslední bod je také zdůrazněn v praxi pouličních pracovníků v Portugalsku, protože se primárně zaměřují na mobilizaci komunity a smysluplnou komunitní participaci. V České republice se terénní pracovníci více zaměřují na integraci jednotlivce do komunity, aby zabránili možné stigmatizaci jednotlivců.

JAK SE LIŠÍ TERÉNNÍ PRÁCE OD OSTATNÍCH PŘÍSTUPŮ?

Jedna z nejčastějších chyb, když přemýšlíme o terénní práci, je myslet si, že to je pouze práce s mládeží, sociální práce nebo edukace, která je implementovaná mimo instituce „na ulici“. Věříme, že to je mnohem více!

Terénní práce má tolik tváří, kolik je terénních pracovníků. Můžeme často slyšet terénního pracovníka říkat, že on nebo ona je nejdůležitějším aktivem v práci, což znamená, že implementace terénní práce závisí do značné míry na osobním profilu a intuici každého pracovníka (někdy dokonce více než na jejich akademické pozadí). To také znamená, že tým terénních pracovníků bude velmi rozmanitý a interdisciplinární, a rozdíly mezi pracovníky budou zdůrazňovány jako ctnost.

Jedná se o terénní přístup! Terénní pracovníci chodí ven, aby potkali lidi z jejich cílové skupiny v jejich prostředí. To je myšleno nejen v geografickém smyslu, ale také ve smyslu toho,

že uspokojujeme jejich potřeby, zájem a talenty. Tudíž neexistuje žádný univerzální program strukturovaných aktivit pro terénní práci. Naopak způsob, jakým se provádí, do značné míry závisí na konkrétních skupinách nebo jednotlivcích.

Terénní práce znamená podporu participace. Na žebříčku participace se terénní pracovníci vždy snaží dosáhnout nejvyšší úrovně: iniciované mládeží, sdílená rozhodnutí s terénními pracovníky. Umožnění a podpora participace může mít mnoho pozitivních dopadů, zejména při následné reflexi zkušeností. Může to vést k posílení kompetencí k participaci v širším kontextu, k pozitivní změně, demokratickému rozhodování, inkluzivitě, týmové práci, komunikaci atd.

Terénní pracovníci respektují „terén“. Během jejich běžné práce se pracovníci stávají vědomými si dynamiky ulic (např. vztahů, zvyků, aktivit a pravidel), která byla dána dlouho předtím, než začali pracovat na specifickém místě. To znamená nebýt invazivní, když pracujeme na ulici, být si vědomi že mládež je nám rovna, opouštět institucionální rámce (např. byrokracii a předem daná pravidla) a stanovovat nová pravidla a rámce spolu s mládeží poté, co byla vybudována důvěra. Respektovat terén dále znamená uvědomit si, že terénní pracovníci jsou v životním prostředí mládeže, což jim umožňuje nahlédnout do jejich sociálních sítí, vztahů, dynamiky, chování atd. a dává jim jedinečnou pozici poznat mládež a porozumět jí.

Terénní pracovníci přejímají neformální přístupy - udržují to jednoduché (ve svých způsobech komunikace, vysvětlování, informování atd.) a prezentují se jako lidé, nejen jako zaměstnanci nebo úředníci. Protože práce probíhá ve volném čase mladých lidí, neexistuje pro ně žádná povinnost účastnit se, protože mnozí z nich mají špatné zkušenosti s formálními systémy (např. předčasně ukončující školní docházku s formálním vzděláním, nezaměstnaná mládež na trhu práce).

Proces je důležitější než výsledek. To není jen fráze, je to denní realita streetworkera. Znamená to, že dáváme prioritu procesu učení se a rozvoji každého jednotlivce před pouhým dosažením finálního výsledku. Také to znamená, že dáváme důležitost spíše dynamice participace a well-beingu účastníků než tomu, jak bude vypadat výsledek. Nicméně je potřeba říci, že důležitou částí práce streetworkera je také detekovat výsledky jeho práce a prezentovat je způsobem, který relevantní zúčastněné strany (manažeři, tvůrci místních politik, finančníci apod.) přijmou jako určité dosažení. Kromě toho terénní pracovníci také přemýšlejí o dopadu své práce a snaží se rozšířit její vliv na širší populaci nebo oblast.

Zaměření na to, co je dobře, nikoliv na to, co je špatně! Každý jednatel, skupina nebo komunita má své vlastní potřeby, konflikty a problémy, ale také vlastní přednosti, inspirace,

motivace a talenty. Terénní pracovníci se vždy snaží změnit jejich přístup z „přístupu orientovaného na potřeby“ na „přístup orientovaný na přednosti“. S přístupem orientovaným na přednosti získávají mladí lidé pozitivní zkušenost a pocit vlastní hodnoty – stávají se činiteli změny.

Terénní pracovníci investují do důvěry, protože jsou si dobře vědomi, že důvěra není něco, co můžeme brát jako automatické. Ani když je vybudovaná, nemáme žádnou garanci, že vydrží. Dává to větší smysl, když vezmeme v potaz, že terénní práce se děje ve vlastním teritoriu mládeže a vytváření důvěry znamená, že terénní pracovníci mohou začít podporovat mladé lidi v jejich procesu učení se, zplnomocnění, růstu a rozvíjení jejich well-beingu.

Terénní pracovníci jsou trpěliví – a můžeme říci, že tohle je jedna z jejich nejdůležitějších charakteristik. Vědí, že vybudovat důvěru chce čas, být zaměřený na proces, pracovat s přednostmi mladých lidí apod. Také to znamená, že respektují tempo svých klientů a nenutí je do svého tempa.

Streetworkeri jednájí mimo škatulky, což znamená, že jsou:

- flexibilní s jejich přístupy (kdy, kde, jak), protože každý den přináší nové situace a novou dynamiku
- inovativní když pracují s nejzranitelnější mládeží a při řešení konkrétních problémů a životních situací (standardizovaná opatření nelze aplikovat na pouliční realitu)
- kreativní a využívají dostupné zdroje (materiální, infrastrukturu apod.)

KROKY TERÉNNÍ PRÁCE

V této kapitole se seznámíte s procesem terénní práce. Praxe z Nizozemska, Portugalska, České republiky a Slovinska jsou odlišné, ale sdílejí mnoho společného v základu procesu terénní práce.

Sestavili jsme kroky, které používají různé praxe ve čtyřech fázích procesu. Jsou to fáze průzkumná, plánovací, základní a závěrečná fáze. Kroky prezentované zde se mohou překrývat a některé mohou být také opakovány.

Výzkumná fáze

Kroky:

- mapování a pozorování/analyzování kultury a chování mládeže ze sousedství
- provádění základního průzkumu místa nebo komunity (historického, sociálního, kulturního kontextu)
- kontaktování lidí ze sousedství
- konzultace se zúčastněnými stranami (školy, místní rady, místní NNO apod.) a informování jich o vaší misi

Plánovací fáze

- identifikace problémů a předností jednotlivců, skupin a komunity
- networking (síťování)
- vytváření akčního plánu implementace

Základní fáze

- přítomnost v místě nebo komunitě
- identifikace vůdců a dalších členů skupiny
- provádění individuálních, skupinových a komunitních aktivit
- podpora mladých lidí s individuálním problémem
- přesměrování žáků do institucí podporujících mládež a na jiné formy volnočasových aktivit pro mládež
- udržování kontaktu se spolupracujícími partnery / rezidenty a místními obyvateli

Závěrečná fáze

- reflexe a evaluace
- opuštění prostředí

CHARAKTERISTIKY TERÉNNÍCH PRACOVNÍKŮ

Jak již bylo zmíněno, můžeme říci, že terénní pracovník sám je nejdůležitější předností terénní práce. Majíce toto na mysli, je velmi důležité přemýšlet o tom, kým musí být, aby byla zajištěna kvalita provádění jeho práce. Stejně jako jsme tvrdili, že terénní práce je víc než jen sociální práce nebo práce s mládeží, která se provádí na ulici, totéž platí pro streetworkery – musí mít specifické charakteristiky potřebné pro specifický pracovní kontext. Níže jsme uvedli základní charakteristiky, jak jsme je identifikovali, které by měli mít streetworkeri, aby mohli dělat kvalitní terénní práci.

Osobnostní rysy:

- empatický
- adaptabilní
- sociální (komunikativní)
- kreativní
- inovativní
- s otevřenou myslí
- vytrvalý

Kompetence:

- schopný sebereflexe
- touží po osobním růstu a rozvoji
- schopný pracovat v týmu
- proaktivní
- tolerantní (bez předsudků)
- projektová práce
- schopný následovat postupy
- schopný iniciovat aktivity
- schopný dělat základní výzkum a analýzu

- chová se eticky a s integritou
- schopný rozpoznávat potřeby a přednosti mládeže
- schopný pracovat s lidmi a tvořit s nimi pracovní vztahy
- síťovat a kooperovat s ostatními organizacemi a institucemi
- praktické dovednosti
- kulturní citlivost
- sociální dovednosti

Vzdělání a zkušenosti:

- formální nebo neformální vzdělání v oblasti humanitních věd
- vzdělání nebo zkušenosti v práci s mládeží a terénní práci
- zkušenost s projektovým managementem
- zkušenost s prací s mladými lidmi

Další charakteristiky:

- flexibilní rozvrh
- zajímá se o nové trendy v práci s mládeží (sociální marketing, informační technologie, sociální sítě, komunita)
- umí ustát tlak a zpětnou vazbu
- zapálený do práce s mládeží

Vlastnosti a kompetence uvedené výše jsou společné pro všechny terénní pracovníky. Když však uvažujeme o těchto vlastnostech, musíme také vzít v úvahu specifické postupy terénní práce v daném místním nebo národním kontextu a zvláštnosti řešeného tématu a cílové skupiny. Například pracovníci streetworkerů pracující s migranty musí rozumět historickému a geopolitickému pozadí migrací, musí mít znalosti o administrativních postupech a nejlépe také mluvit (alespoň základy) rodným jazykem cílové skupiny. Při zkoumání kvality terénní práce navíc nestačí dívat se na jednotlivé pracovníky. Vzhledem k tomu, že terénní práce se vždy provádí ve dvojicích nebo v týmech pracovníků ulice, je nezbytné, aby dvojice / tým pracovaly v synergii (to znamená, že každý jednatel podporuje činnost ostatních členů), aby se členové

navzájem doplňovali (např. dovednosti a přístupy) a že vztahy mezi členy jsou stabilní a zdravé (vztah v rámci dvojice nebo skupiny streetworkerů často představuje pozitivní cíl pro cílovou skupinu).

POKYNY PRO PRAXI TERÉNNÍ PRÁCE

Tato závěrečná část je zaměřena na realizaci praxe terénní práce v reálném životě. V něm představujeme některé základní principy, které všichni bereme v úvahu při plánování a realizaci práce na ulici. Tyto principy nejsou odvozeny pouze z teoretických základů uvedených v této publikaci, ale také z našich pracovních zkušeností v oboru. Nejsou míněna jako přísná pravidla, ale spíše jako základní pokyny, které vám pomohou úspěšně vykonávat svou práci. Je na vás a vašem týmu, abyste se rozhodli, jak je použít.

Být dobře vybaven a připraven procvičovat terénní práci je pro nás všechny velmi důležité. To znamená, že máme všechny potřebné materiály (mobilní telefon, informační letáky atd.) a znalosti o práci na ulici, jejích cílech a výhodách. Zdůrazňujeme také potřebu důvěřovat našim kolegům a spoléhat se na ně. Náš tým musí mít supervizní nebo intervizní podporu. Při přípravě na terénní práci také bereme v úvahu bezpečnost a způsoby, jak zabránit vystavení různým rizikům (práce ve dvojicích, informování ostatních o tom, kde jsme atd.). A konečně si myslíme, že pracovníci za svou práci potřebují spravedlivé odměny. Při práci si velmi dobře uvědomujeme profesionální hranice. To znamená, že si uvědomujeme profesionální sílu pracovníka a zranitelnost jeho klientů a naopak. Jako streetworkeri používáme fyzické hranice (např. uniformy), emocionální hranice (např. znát a porozumět pocitům klientů, ale necítit kvůli nim emoční tíseň) a mentální hranice (např. znalost názorů mladých lidí, ale nepřijímání jich za své vlastní, abychom s nimi zůstali v dobrém vztahu), abychom chránili sebe a naše klienty před tím, abychom byli příliš zataženi do svých životů navzájem a před manipulací nebo násilím ze strany ostatních.

Jako terénní pracovníci nečekáme stranou, ale jdeme tam, kde jsou mladí lidé a navážeme s nimi kontakt. To znamená, že pozorujeme a setkáváme se s mladými lidmi v prostředích, která si sami vybrali a kde se cítí dobře. Představujeme sebe, svou organizaci a svou práci a vytváříme příležitosti (hra Frisbee, graffiti art session atd.), aby s námi mohli mluvit a začít budovat vztah založený na důvěře. Při práci s mladými lidmi zjišťujeme jejich potřeby a talenty a realizujeme aktivity, které jim odpovídají. Abychom mohli jít tam, kde je mládež, musíme prozkoumat prostředí a zmapovat místo, kde se mladí lidé shromažďují. Pamatujeme, že jsme vstoupili do

prostředí, které není naše. Při práci musíme respektovat pravidla, která jsou stanovena v konkrétním prostředí, a přizpůsobit naši práci tak, abychom nebyli příliš invazní. Při zkoumání životního prostředí se snažíme poznat jeho historii a etnické pozadí lidí, s nimiž navazujeme kontakt.

Ve fázi implementace považujeme účast mladých lidí za nezbytnou, protože budujeme aktivity založené na potřebách, talentu a zájmech mládeže. To znamená, že povzbuzujeme mladé lidi, aby se rozhodli, co by chtěli dělat příště, a podporujeme je při organizování aktivit pro celou komunitu (fotbalový turnaj, koncert atd.). Po těchto činnostech je reflexe a hodnocení procesu spolu s mládeží nutností. Posledním krokem, který je třeba provést, je strategie opuštění, která zabrání zmizení terénních pracovníků přes noc a dá účastníkům možnost stát se zcela nezávislými při řešení jejich problémů a zplnomocní je, aby stavěli na svých talentech.

Musíme mít na paměti zásadu začlenění různých lidí do naší práce. Jedním z našich cílů je prevence sociálního vyloučení. Někdy může být obtížné zapojit všechny do činnosti, protože různí lidé mají různé potřeby a talent, ale je důležité, aby všichni účastníci měli stejné možnosti a naučili se spolu žít. Proto jsou naše aktivity nízkoprahové (tj. minimální požadavky na účast jsou velmi nízké).

Pokud čtete tyto řádky, dostali jste se na konec. Celkově doufáme, že jste získali vhled do teoretických obrysů terénní práce. Pokud byste si chtěli přečíst více o aktivitách, které provádíme, a tématech, kterým se v rámci streetworku věnujeme, můžete si přečíst naši příručku, která bude vydána v roce 2020. Bude obsahovat popis aktivit, které při své práci často používáme, s pokyny, jak, kdy, s kým a proč je používat.

Přeložily:

Mgr. Klára Gavendová

Mgr. Andrea Rohová

Bc. Ilga Rybáčková